

слово произносилось [ˈka(:)ret]. В данном каламбуре в качестве стимулятора выступает латинское слово *caret*, а результатом является подразумеваемое в каламбуре и прямо не названное слово *carrot*.

На основе данного исследования можно сформулировать следующие выводы.

1. Косвенным доказательством того, что в шекспировскую эпоху в британском варианте английского языка звук [r] произносился в поствокальной позиции, является сохранение ретрофлексного, «эрного» произношения гласных в литературной норме американского варианта английского языка и в большинстве американских диалектов, а именно: в диалекте среднеатлантического района США, в западно-пенсильванском диалекте, в диалекте южного горного района США, в диалектах северных районов штата Нью-Йорка. Следовательно, при колонизации Северной Америки англичане в начале XVII века трансплантировали на американский континент английский язык, в котором еще не произошла вокализация звука [r] в позиции после гласных.

2. На основании каламбуров, рассмотренных в работе, можно заключить, что звук [r] в английском языке шекспировской эпохи произносился в положении после гласного и в сочетании гласный с последующим звуком [r], а именно: i, e, u + r. При этом произношение такого сочетания было [ər].

3. Дальнейшую перспективу исследования мы видим в решении проблемы наличия дифтонгов и новой фонемы № 5 [3:] (смешанного ряда узкой разновидности среднего подъема) в английском языке в произведениях В. Шекспира и его современников. Это позволит решить вопрос о том, на какой стадии своего протекания был Великий сдвиг гласных в шекспировскую эпоху.

Литература

Дубенко О.Ю. Англо-американські прислів'я та приказки [Текст] / О. Ю. Дубенко. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 416 с.
 Жирмунский В. М. Общие тенденции фонетического развития языков [Текст] // В. М. Жирмунский. Общее и германское языкознание. Избранные труды. – Ленинград: Наука, 1976. – С. 277-297.
 Солнцев В.Л. Язык как системно-структурное образование [Текст] / В. Л. Солнцев. – М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1971. – 341 с.
 4. Соссюр, де Ф. Труды по языкознанию [Текст] / Ф. де Соссюр. – М.: Прогресс, 1977. – 695 с.
 Швейцер А. Д. Очерк современного английского языка в США [Текст] / А. Д. Швейцер. – М.: Высшая школа, 2003. – 215 с.
 Шекспир В.. Полное собрание сочинений в восьми томах – Под общей редакцией А. Смирнова и А. Аникста [Текст] / В.. Шекспир. – М.: Искусство, 1957 - 1960.
 Jespersen O.. A New English Grammar on historical principles. P. 1: Sounds and spellings. 5-th edition [Текст] / O. Jespersen. – London, 1933. – 485 p.
 Onions C.T. A Shakespeare's Glossary [Текст] / C.T. Onions – Oxford, at the Clarendon Press, 2006. – 264 p.
 Partridge E. Shakespeare's bawdy. A literary and psychological essay and a comprehensive glossary [Текст] / E. Partridge. - London.: Routledge Kegan Paul, 2005. – 223 p.
 Simpson J. The concise Oxford Dictionary of Proverbs [Текст] / J. Simpson. – Oxford, New-York. – Oxford, OUP. 2006. – 316 p.
 Shakespeare, William. The complete works. – ed. by Peter Alexander [Текст] / W. Shakespeare. - London and Glasgow: Collins. – 2010. – 1376 p.

ЕРРЕРО БІКУС Н. А.

(Київський національний лінгвістичний університет)

ФОНОЛОГІЧНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ СТРУКТУРИ СКЛАДУ

У статті розглядаються основні моделі представлення внутрішньої організації складу. Встановлено, що основними складниками в ієрархічній силабічній структурі є ініціал і рифма, яка в свою чергу містить ядро і фіналь. Досліджено також значення і місце мори в структурі складу.

Ключові слова: ініціал, рифма, ядро, фіналь, мора.

Эрреро Бикус Н. А. Фонологическое представление структуры слога. В статье рассматриваются основные модели представления внутренней организации слога. Установлено, что основными компонентами в иерархической слоговой структуре являются инициал и рифма, которая в свою очередь состоит из ядра и финали. Исследовано также значение и место мори в структуре слога.

Ключевые слова: инициал, рифма, ядро, финаль, мора.

Herrero Bikus N. A. The Phonological Representation of Syllabic Structure. This article deals with the fundamental models of the syllabic internal organisation. It is ascertained that the onset and the rhyme are the main components in the hierarchical structure of a syllable; therefore the rhyme consists of the nucleus and the coda. The significance and the place of mora in the syllabic structure are investigated as well.

Key words: onset, rhyme, nucleus, coda, mora.

У результаті розвитку генеративної фонології з властивими їй підходами до матеріалу особлива увага приділяється внутрішній структурі складу як найменшій просодичній одиниці в ієрархічно представленому графі, різновидам складів, зв'язкам між сегментами у складі, складоподілу і ресилабіфікації, також описуються вчення складу в різних мовах.

Важливими сучасними внесками є праці Д. Кана [Kahn 1976], Дж. Маккарті і А. Принса [McCarthy and Prince 1996], Дж. Клементса і С. Кізера [Clements and Keyser 1990], Дж. Блевінса [Blevins 1996], Дж. Коліна [Colin 2001] та ін. Незважаючи на загальне прийняття основного підходу, все ж таки існували певні розходження ідей щодо природи ієрархічної структури складу, які призвели до виникнення ряду

питань: скільки ж рівнів або ярусів представлення включені в графі між вузлом складу й кінцевими сегментами, чи зафіксовано кількість таких ярусів, чи їх кількість обмежена, чи силабічне дерево є бінарним розгалуженням, чи має n -розгалужень, тощо. Усі ці проблеми чітко висвітлені в ієрархічній теорії складу Д. Кана [Kahn 1976], а також у працях сучасних дослідників, які також значну увагу приділяють вивченню внутрішньої структури складу.

Звідси випливає, що **об'єктом** даного дослідження є власне склад, а **предметом** – внутрішня організація складу.

Метою даного дослідження є представлення основних моделей внутрішньої структури складу та зв'язків між його сегментами в генеративній фонології. Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) ознайомитися з основними лінгвістичними здобутками у визначенні внутрішньої структури складу;
- 2) провести диференціацію між лінійним, сегментним та ієрархічним представленнями структури складу;
- 3) дослідити значення мори у структурі складу.

Ознайомившись з працями відомих дослідників генеративної, метричної та автосегментної фонологій, можна стверджувати, що моделі складу є лінійними або мають ієрархічну будову. Проаналізувавши етапи розвитку генеративної фонології, а також модифікації у представленні складу, можна прослідкувати дві загальні тенденції до визначення його структури: несегментна, тобто *лінійна*, і сегментна, або *ієрархічна*. Найвідомішою в наш час є ієрархічна тенденція визначення структури складу з різними варіантами представлення та виділення складів. За цим напрямком склад подається у вигляді графа, в якому наявні такі елементи: вузол, або рівень, складу, що позначається символом σ (syllable node), вузол ініціали (onset node), вузол рифми (rhyme node), вузол ядра (nucleus node), вузол фінали (coda node) та вузол, або рівень, мори (mora node). Ці поняття є формальними і використовуються тільки для позначення певного рівня (або вузла) в графічній ієрархії складу, що аж ніяк не впливає на внутрішню організацію останнього.

Отже, розглянемо основні положення ієрархічної тенденції щодо виявлення внутрішньої будови складу, а також простежимо за розвитком і змінами підходів до складу.

За безпосередніми складниками (БС) структура складу представляється як послідовність сегментів. Дж. Хупер у своїх дослідженнях представляє склад лінійно, враховуючи фонотактичні обмеження мови і позначаючи межі складу символом “\$” [Hooper 1976]. За Дж. Хупером лінійне представлення складу, наприклад *flounce* має такий вигляд:

$$\$ f_1 l_2 a_3 w_4 n_5 s_6 \$$$

Той факт, що спостерігаються сильні фонотактичні обмеження між позиціями приголосних 1 і 2 та 5 і 6, певною мірою свідчить про наявність усталених ініціальних та фінальних груп приголосних. Таким чином, аналіз складу за БС підтримується фонотактичними правилами поєднання фонем.

Д. Кан звертав особливу увагу на поняття бісилабічності (віднесеність одного й того ж сегмента до двох складів) і її роль у фонологічних правилах. Пізніше Д. Кан, як і Дж. Хупер, визначає склад у своїй “автосегментній” теорії через його межі (див. Рис. 1) [Kahn 1976].

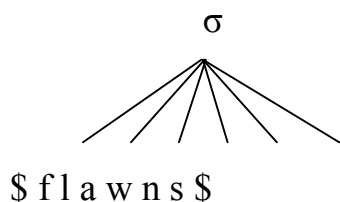

Рисунок 1. Лінійне представлення складу за Д. Каном

Ієрархічна концепція складу за К. Пайком [Pike 1967] і Дж. Куриловичем [Kuryłowicz 1948] не обмежується фонотактикою. К. Пайк [Pike 1947, с. 142] доводив, що вершина складу є одиницею супрасегментних феноменів, таких як висота тону (pitch) і словесний наголос (stress).

Основу CV-рівня у фонології заклав Дж. Маккарті [McCarthy 1996], викликана появою теорії просодичного рівня. За ним Дж. Клементс і С. Кізер [Clements and Keyser 1990] також визначали елементи складу через поняття C і V, які безперечно збігалися з поняттями приголосного й голосного. Взагалі Дж. Клементс і С. Кізер у своїй концепції складу не зверталися до ієрархії сегментів. Вони пропонують щонайменше три способи презентації: перший – представлення складу, другий – виділення ядра і третій – сегментний, який вони назвали CV-рівнем (див. Рис. 2).

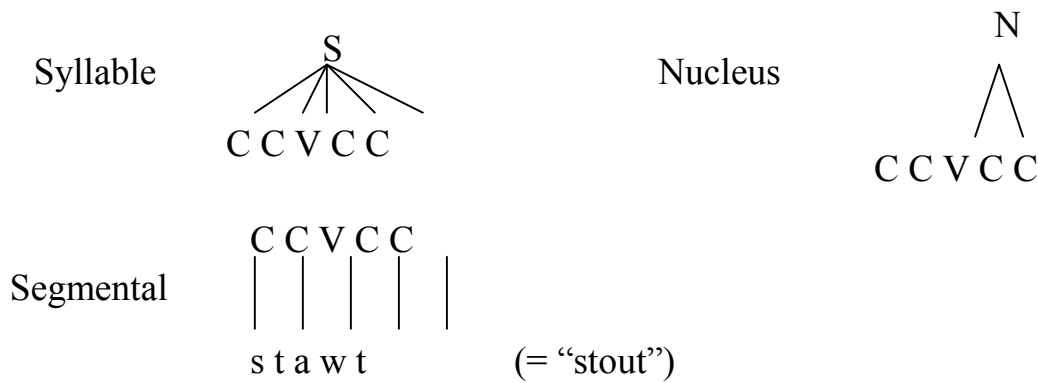

Рисунок 2. Силабічний, ядерний та сегментний способи представлення складу

Дж. Лоуенстам і Дж. Кеї [Lowenstamm and Kaye 1986] та Дж. Блевінс [Blevins 1996] пропонували замінити послідовність C і V символом X, який представляє її у складі (див. Рис. 3).

Таким чином, за сучасними дослідженнями склад має дві основні частини – *ініціаль* (onset – O) і *рифму* (rhyme or rime – R). Наступний поділ – розгалуження рифми, яке базується на виділенні вершини складу або *ядра* (N), та кінцевих приголосних. Вершина складу, як правило, містить короткий голосний, довгий голосний або дифтонг (див. Рис. 3 (1-4)), тоді як напівголосний (якщо такий зустрічається) належить до *супутника* складу (satellite) (див. Рис. 3 (5)).

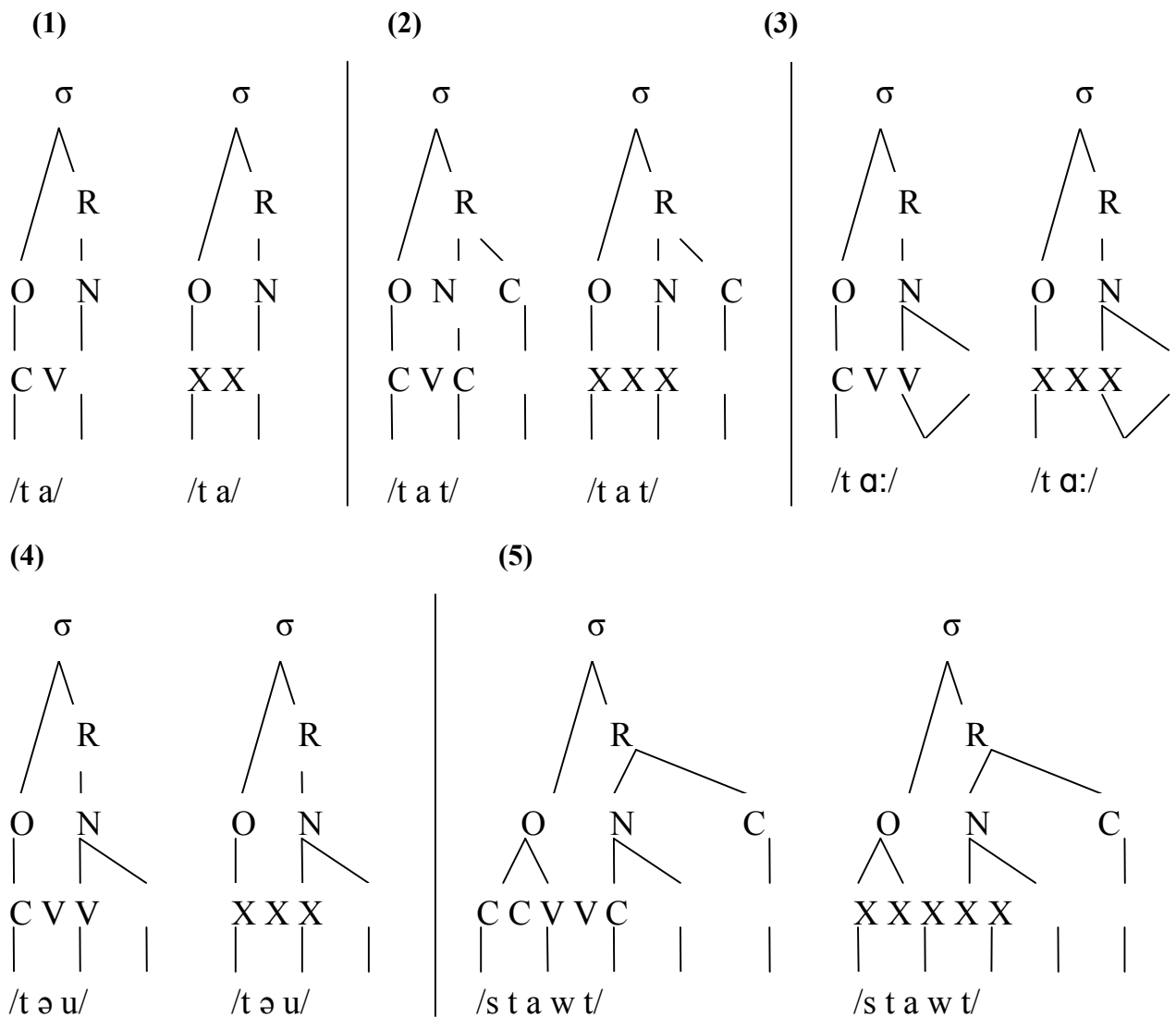

Рисунок 3. Представлення рівнів C і V послідовністю сегментів X

Приголосні після вершинного голосного і супутника належать до *фіналі* (coda – C). Ці частинки можуть об’єднуватися різними шляхами. Так, лінійна модель складу містить *ініціаль*, *ядро* і *фіналь* (див. Рис. 4).

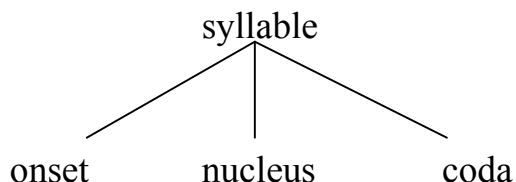

Рисунок 4. Рівнинна модель складу

Л. Хаймен [Human 1985] виділяє 3 частини складу, але стверджує, що фонологічно поділ можливий між фіналлю і рифмою, який він називає *серцевиною*, або центром (*core*) (див. Рис. 5).

Ця модель складу містить внутрішню ієрархічну структуру з поділом між ініціаллю і рифмою, а не між вершиною і фіналлю. Ч. Кеарнс (Ch. Cairns) і М. Файнштайн (M. Feinstein) [Cairns and Feinstein 1982] далі розвинули цю модель, стверджуючи, що як ініціаль, так і фіналь можуть мати консонантні групи, в яких простежується своєрідна ієрархія.

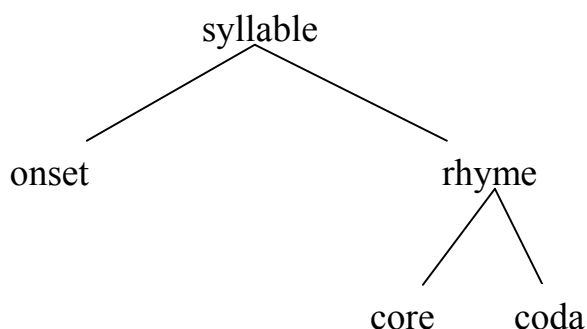

Рисунок 5. Склад з одним фонологічним поділом

Крім того, дослідники на позначення вузлів розгалуження в структурі ініціалі використовують інші поняття – *периферія* (*margin*), *ад'юнктивний* (*adjunct*), *допериферійний* (*premargin*) та *периферійний* (*margin*) *центри* (див. Рис. 6).

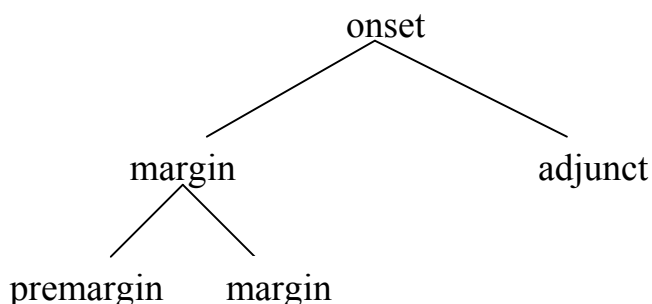

Рисунок 6. Ініціаль з додатковим розгалуженням

Цей малюнок показує, як виглядає ініціаль з консонантною групою (наприклад, “str”). Отже, згідно з фонологічними теоріями силабічного представлення складу в слові *tramp* можна подати чотирма способами (див. Рис. 7).

На малюнку (а) подається лінійна структура моносилабічного слова, оскільки в послідовності [træmp] кожен елемент є безпосереднім складником вузла σ без проміжних вузлів. На малюнках (b1) і (b2) ми спостерігаємо поділ перед голосною, який ілюструє структуру складу *ініціаль-рифма* (*onset-rhyme theory*), а малюнок (c) ілюструє поділ після голосної, що відображає інший підхід – теорію *мори* (*mora theory*) [Colin 2001, с. 128-129].

Теорія *ініціаль-рифма* передбачає аналіз двох безпосередніх складників – *ініціалі*, яка включає один або більше приголосних перед голосною, і *рифми*, до складу якої входить голосна та елементи, які йдуть за нею. Щодо структури рифми також розрізняють різні підходи: лінійна структура (див. Рис. 7 (b1)) та розгалужена структура – ядро і фіналь (див. Рис. 7 (b2)).

Також на користь рифми як складового конститuenta, Дж. Курилович [Kuryłowicz 1948], К. Пайк [Pike 1967] і П. Ньюмен [Newman 1972, с. 303] дослідили комплексне тлумачення відмінностей між “важким” і “легким” складами.

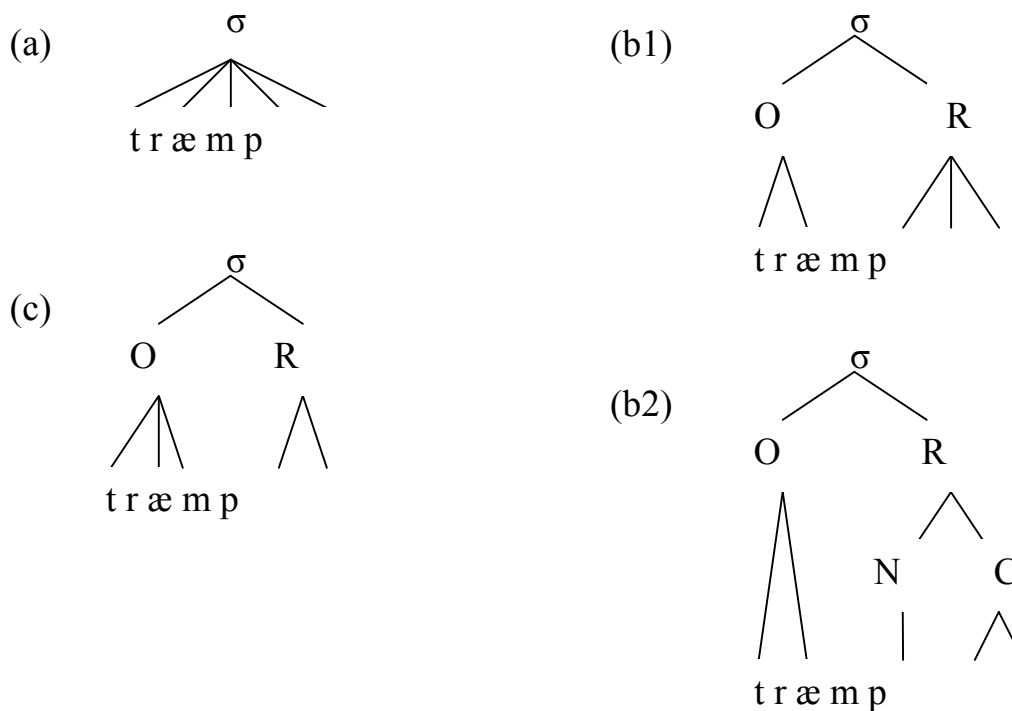

Рисунок 7. Представлення складу слова *tramp*

Легкий склад CV характеризується як такий, рифма якого є простою, нерозгалуженою, тоді як важкий склад CVC або CVV (довгий голосний звук) має одну складну, або розгалужену, рифму.

За *морайчною* теорією складки поділяються не на безпосередні складники ініціалі і рифму, а на одиниці ваги складу (*weight units*) – *мори*. Так, мора (з лат. *mora* – проміжок часу; сповільнення, пауза) як одиниця ваги складу була визначена американським лінгвістом Дж. Макколі [McCawley 1968]. Згідно з теорією мори вага складу (*syllable weight*) залежить від кількості мор. Легкі складки містять тільки одну мору (монорайчні) (див. Рис. 8 (a)); важкі складки – щонайменше дві мори (біморайчні) (див. Рис. 8 (b-d)). Кожній морі відповідає один сегмент або ряд сегментів. Таким чином, у мовах, у яких вага складу залежить від рифми (*rhyme-weight language*) і в яких складки CVC є важкими, голосному і кінцевому приголосному приписуються різні мори, а довгому голосному – розгалужена мора. Оскільки ініціальні приголосні складу не мають ваги, перший приголосний CVC складу не відділяється окремою морою [Colin 2001, с. 150; McCarthy and Prince 1996; Hayes 1999]. Але ми не знаходимо чіткого пояснення, чому ініціаль складу не має ваги.

Таким чином, мора (“μ”), займаючи в графі нижчий рівень після складу (σ), відіграє подвійну роль у силабічній структурі. По-перше, вона чітко протиставляє добре відомі “важкі” й “легкі” складки, а, по-друге, мора вважається фонологічною позицією: довгий сегмент зазвичай представлено об’єднанням двох гілок в ієрархії (див. Рис. 8 (b)). Але тут виникають певні суперечності між дослідниками щодо чіткої інтерпретації мори: одні трактують мору як конститuent складу, інші – як міру його довжини чи довжини голосної в ньому [Bloomfield 1935, с. 110; Pike 1947, с. 242]. Така неоднозначність безпосередньо пов’язана з особливостями супрасегментних одиниць досліджуваної мови.

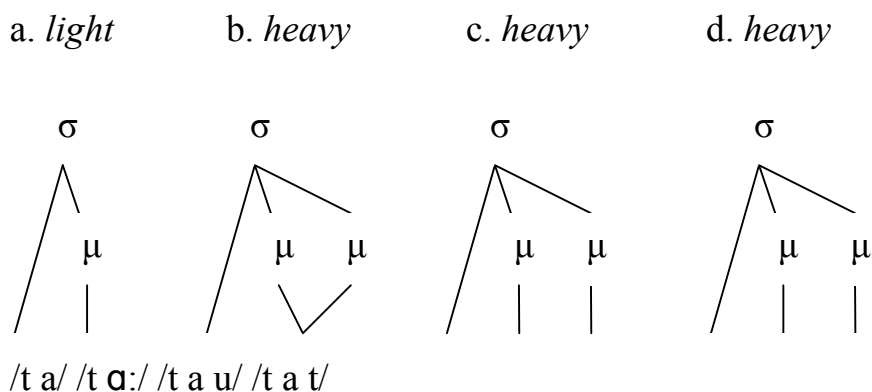

Рисунок 8. Морайчна модель складу

Мораїчна структура мови може змінюватися [McCarthy and Prince 1996, с. 321; Hayes 1999, с. 352]. За даною теорією найменшою просодичною одиницею є не склад, а мора.

Отже, сучасний стан розвитку теорій силабічної структури дозволяє виділити дві основні моделі, які пройшли довгий і важкий шлях до свого становлення – *модель скелетоподібного рівня* (skeletal slot) (включаючи моделі CV і X) і *модель мори*.

Найбільш практичною вважаємо першу модель, у якій чітко подаються розгалуження на ініціаль і рифму, котра, в свою чергу, поділяється на ядро і фіналь. Взвзявши до уваги існуючі розбіжності у дефініції мори, нами було вирішено об'єднати ці дві моделі в одну універсальну, в графі якої рівень мори знаходиться під вузлом ядра, вказуючи на довжину голосної складу. Таким чином, за результатами нашого дослідження мора визначається як міра довжини силабічної вершини, тобто голосної, і, відповідно, структура складу містить три основні рівні розгалуження: рівень складу ($\sigma \rightarrow$ Onset-Rhyme), рівень рифми ($R \rightarrow$ Nucleus-Coda), рівень ядра ($N \rightarrow \mu$).

Теоретичне значення полягає в тому, що розглядається ієрархія елементів складу. **Результати** дослідження силабічної структури є вагомими при зіставленні результатів експериментальних даних, що існують у мові. Оскільки подальше дослідження пов'язане із сегментацією англійського мовлення, кінцевий результат якої є склад, дана робота дасть можливість порівняти і виявити відмінності у структурі складів фонетичних слів і власне слів.

Література

Blevins, J. The Syllable in Phonological Theory / J. Blevins // The Handbook of Phonological Theory. – Cambridge: Blackwell, 1996. – P. 206-244. Bloomfield L. Language / L. Bloomfield. – London: Allen & Unwin, 1935. – 566 p. Clements G. N. CV Phonology: A Generative Theory of The Syllable / G. N. Clements, S. G. Keyser // Phonological Theory: The Essential Readings. – Cambridge, 1990. – P. 185-192. Cairns Ch. Markedness and the Theory of Syllable Structure / Ch. Cairns, M. Feinstein // Linguistic Inquiry. – Vol. 13. – 1982. – P. 193-226. Colin J. Even. The Phonological Structure of Words: an Introduction / Colin J. Even, H. van der Hulst. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – P. 115-195. Goldsmith J. A. Autosegmental Phonology / J. A. Goldsmith. – Bloomington: Indiana University Linguistics Club, 1976. Hyman L. A Theory of Phonological Weight / L. Hyman. – Dordrecht: Foris, 1985. – 159 p. Hayes B. Compensatory Lengthening in Moraic Phonology / B. Hayes. // Phonological Theory: the Essential Readings. – Oxford: Blackwell, 1999. – P. 351-368. Hooper J. B. Introduction to Natural Generative Phonology / J. B. Hooper. – N. Y.: Academic Press, 1976. – 254 p. Kahn D. Syllable-Based Generalization in English Phonology: doctoral dissertation, MIT / D. Kahn. – N. Y.: Garland Publishing Company, 1976. Kurylowicz J. Contribution à la Théorie de la Syllable // Biuletyn Towarzystwa Językoznawczego 8. – 1948. – С. 80-114. Lieberman M. On Stress and Linguistics Rhythm / M. Lieberman, A. Prince // Linguistic Inquiry. – Vol. 8. – P. 249-336. Lowenstamm J. Compensatory Lengthening in Tiberian Hebrew / J. Lowenstamm, J. Kaye // Studies in Compensatory Lengthening. – Dordrecht: Foris, 1986. – P. 97-146. McCarthy J. J. Prosodic Phonology / J. J. McCarthy, A. S. Prince. // The Handbook of Phonology Theory. – Ch. 9. – Oxford: Blackwell, 1996. – P. 318-366. McCawley J. D. The Phonological Component of a Grammar of Japanese / J. D. McCawley. – The Hague: Mouton, 1968. – P. 57. Newman P. Syllable Weight as a Phonological Variable / P. Newman // Studies in African linguistics 3. – 1972. – P. 301-323. Pike K. L. Phonemics / K. L. Pike. – Ann Arbor : University of Michigan Press, 1947. – 254 p. Pike K. L. Language in Relation to a Unified Theory of the Structure of Human Behavior / K. L. Pike. – The Hague: Mouton, 1967. – 391 p.

КАЙКЫ М.Ю.

(Бердянський державний педагогічний університет)

ВЕРБАЛИЗАЦИЯ ЭСТЕТИЧЕСКИХ ОЦЕНОЧНЫХ ЗНАЧЕНИЙ В ТЕКСТАХ СОВЕТСКОЙ И ПОСТСОВЕТСКОЙ ДЕТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ЛЕКСИЧЕСКИМИ СРЕДСТВАМИ ЯЗЫКА (СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ)

В данной статье проанализированы лексические средства выражения эстетической оценки в детской литературе 50-60-х годов XX века в сопоставлении с оформлением эстетической оценки в произведениях конца XX – начала XXI века.

Ключевые слова: оценка, классификация, типы оценки, эстетическая оценка, лексические средства выражения оценки.

Кайкы М.Ю. Вербалізація естетичних оцінних значень у текстах радянської та пострадянської дитячої літератури лексичними засобами (порівняльний аспект). В цій статті досліджуються лексичні мовні засоби вираження естетичної оцінки в дитячій літературі 50-60-х років XX століття в порівнянні з оформленням естетичної оцінки в творах кінця XX – початку XXI століття.

Ключові слова: оцінка, класифікація, типи оцінки, естетична оцінка, лексичні засоби вираження оцінки.

Kajky M.U. Verbal lexical means of registration of an aesthetic estimation meanings in the children's literature of the Soviet period) and Post-Soviet period (in comparison) Lexical linguistic means of expression of aesthetic estimation in children's literature of 50-60-th years of XX century are investigated in this article in comparison with the expression of aesthetic estimation in children's literature of the beginning of XX century.

Key words: an estimation, classification, types of estimation, aesthetic estimation, lexical means of estimation expression.

Детская литература отображает все процессы, происходящие в обществе в конкретный период времени. В современной лингвистике практически неразработанным является вопрос о роли средств выражения оценки в детской литературе. Произведения для детей 50 – 80-х годов характеризовались